

Enkele Punten uit het Beheerplan Natura 2000 Oostvaardersplassen

De status van het Beheerplan Natura 2000 Oostvaardersplassen is dat van onherroepelijk en wettelijk toetsingskader voor elk initiatief en elke activiteit en maatregel in en om het Natura 2000 gebied Oostvaardersplassen. Het is dat, omdat:

- De Staatssecretaris en de Provincie Flevoland hebben het Beheerplan Natura 2000 in oktober 2015 vastgesteld
- De Raad van State in juni 2016 alle beroepen er tegen niet ontvankelijk heeft verklaard

Over het afwijken van het Beheerplan Natura 2000 staat in hoofdstuk 8 van het Beheerplan “**Kader voor Vergunningverlening**” (Beheerplan, p. 156-159) te lezen:

- Elk initiatief, elke nieuwe activiteiten en elke maatregelen die wordt voorgesteld en van het Beheerplan afwijkt, moet worden getoetst aan Hoofdstuk 3, Analyse
- De toets moet verder gebeuren met inachtneming van Hoofdstuk 6, Visie en uitwerking kernopgaven en instandhoudingsdoelen en Hoofdstuk 7, Uitvoering

Het Beheerplan stelt specifieke eisen voor de grote grazers in het Natura 2000 gebied Oostvaardersplassen. De eisen zijn:

- Er moet worden gezorgd dat de sleutelsoorten aanwezig kunnen zijn om op een natuurlijke manier voor de leefomstandigheden te zorgen voor de soorten in de Oostvaardersplassen, waaronder de Natura 2000-vogelsoorten (Beheerplan Visie, p. 102, 105)
- In de aantallen en dichtheden waarin de grote grazers voorkomen zijn het sleutelsoorten die essentieel zijn voor een gunstige staat van instandhouding voor de Natura 2000-vogelsoorten, zowel in het moeras als in het grazige deel (Beheerplan, Analyse, p. 30, 47; Visie, p. 102-105, 109)
- De grote grazers houden in het aantal en de dichtheid waarin ze voorkomen in de Oostvaardersplassen de droge graslanden in het grazige deel op een natuurlijke manier geschikt voor de ruiende, niet broedende Grauwe ganzen en de poelen voor Lepelaars, reigerachtigen, eenden en steltlopers (Beheerplan Analyse, p. 25, 30, Visie p. 104-105, 109)
- De grote grazers zijn wilde dieren, wat in 1996 door de toenmalige minister van LNV is bekrachtigd en daarna door het gerechtshof in hoger beroep

bekrachtigd (Beheerplan, Instandhoudingsdoelen, p. 22). Daarom zijn zij **niet** “uitsluitend middelen om Natura 2000 doelen te bereiken” (Beheerplan, Visie, p. 104)

- Als wilde dieren zijn de grote grazers een integraal onderdeel van het natuurlijk functioneren van het ecosysteem in de Oostvaardersplassen. Ze hebben daarom dan ook een zelfstandige waarde die nevens geschikt is aan Natura 2000 (Beheerplan, Instandhoudingsdoelen, p. 22, 23)
- Het aantal grote grazers en daardoor de dichtheid wordt op een natuurlijke manier gereguleerd door de hoeveelheid voedsel (Beheerplan, Visie, p. 31). Alleen het voorkomen van mogelijk onnodig lijden door vroeg reactief beheer is niet in het Beheerplan geregeld
- De grote grazers hebben jaarrond het hele huidige areaal droog grasland nodig om te overleven (Beheerplan, Visie, p. 104). Het areaal droog grasland mag daarom **niet** afnemen, met uitzondering van enkele weinig oppervlakte vragende maatregelen, zoals het graven van enkele poelen in de Broeklanden in het huidige grazige deel (Beheerplan, Visie, p.103-105)

Het Beheerplan vermeldt verder:

- Het droge grasland is cruciaal voor de niet-broedende, ruiende Grauwe ganzen die daar voor en na de rui aanwezig zijn
- De ruiende, niet broedende Grauwe ganzen spelen tijdens de rui in het moeras door hun begrazing van riet een sleutelrol in de ontwikkeling van de moerasbegroeiing, waar veel Natura 2000-moerasvogels van profiteren
- Het areaal droog grasland is van cruciaal belang voor de populaties grote grazers die daarin zorgen voor het geschikte voedsel (eiwitrijk kort gras) voor bepaalde grazende watervogels, waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd
- De grote grazers zorgen ook voor het vegetatievrij houden van oevers van sloten en poelen in het grazige deel, waar bepaalde steltlopers, eenden en reigerachtigen van profiteren
- Een waterstandsverlaging en herinundatie van het moerasdeel, gevolgd door een grotere jaarlijkse en seizoensmatige dynamiek beïnvloedt het hele moerasdeel en heeft een netto sterk positieve invloed op de instandhoudingsdoelen van de moeras bewonende Natura 2000-vogelsoorten, zonder dat het de instandhoudingsdoelen van grazende watervogels en de rol daarin van grote grazers negatief beïnvloedt

De meest effectieve grootschalige maatregel die het Beheerplan Natura 2000 noemt om de Natura 2000 doelen voor de moeras bewonende soorten vogels te halen is het verlagen over een periode van 3 jaar en daarna weer geleidelijk verhogen over een periode van 3 jaar van het waterpeil in het moeras (Beheerplan, Uitvoering, p. 138),

bekend als de zogenaamde “reset” (Beheerplan, Visie, p. 103, 104). De effectiviteit ervan is aangetoond door de experimentele drooglegging en herinundatie van het westelijke deel van het moeras (2100 ha van de 3600 ha) in de periode van 1987-1998. De ontwikkelingen zijn aan de hand van een monitoring van 24 jaar vastgelegd (Beheerplan, Analyse, p. 27; Visie, p. 107). De effectiviteit is:

- Het beurtelings “pieken” en “dalen” van de aantallen van verschillende soorten moeras bewonende vogelsoorten zorgt voor een gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (Beheerplan, Analyse, p. 45, 54, 58; Visie p. 103).
- Door het beurtelings “pieken” en “dalen” van de verschillende soorten moeras bewonende vogelsoorten kunnen soorten gedijen die tegengestelde habitateisen hebben, zoals nat tegenover en droog rietland en ondiep tegenover diep water (Beheerplan, Analyse p. 45). Die tegengestelde habitateisen maken het onmogelijk om voor alle moeras bewonende vogelsoorten de instandhoudingsdoelen in 1 beheerplanperiode van 6 jaar te halen (Beheerplan, Visie, p. 103)
- Het behalen van de instandhoudingsdoelen moet daarom over een periode van 20 à 30 jaar gebeuren, dus over verschillende beheerplanperioden (Beheerplan, Visie, p. 115)
- Door de “reset” kunnen in één keer bepaalde knelpunten voor een periode van 20 à 30 jaar worden opgelost (Beheerplan, Visie, p. 104, 115-116)
- Moeras bewonende soorten die beurtelings “pieken” en “dalen”, verspreiden zich verspreiden over andere natuurgebieden in het Natura 2000 netwerk in Europa. Bij het “pieken” zijn het de grote aantallen uitgevlogen jongen, bij het “dalen” de dakloos geworden broedparen die uitzwermen naar andere de natuurgebieden (Beheerplan, Analyse, p. 45, 58)
- Een waterstandsverlaging en herinundatie van het moerasdeel, gevolgd door een grotere jaarlijkse en seizoensmatige dynamiek is vele malen effectiever om de Lepelaar en de reigerachtigen geschikt voedselzoekgebied te bieden, dan het graven van poelen in de Broeklanden. In het Beheerplan is het graven van enkele poelen in de Broeklanden genoemd als de enige, weinig ruimte vragende maatregel in het grazige deel van de Oostvaardersplassen (zie Beheerplan, Visie, p. 104)
- De Oostvaardersplassen is door het “pieken” en “dalen” van de aantallen moeras bewonende vogelsoorten een toeleveringsgebied van vogelsoorten aan andere natuurgebieden in het Natura 2000 netwerk en voldoet daardoor aan het algemene doel van Natura 2000 van het instandhouden van soorten in het Natura 2000-netwerk (Beheerplan, Analyse, p. 57; Visie, 126-128)

In de huidige situatie met het huidige beheer van het handhaven van een in 1998 (te) hoog ingesteld bovenpeil van het water in het moeras is de dynamiek van het waterpeil volgens het Beheerplan Natura 2000 onvoldoende. De gevolgen zijn:

- De Natura 2000-vogelsoorten met uiteenlopende habitateisen kunnen niet op een dussdanige manier “pieken” en “dalen”, dat er een bijdrage wordt geleverd aan de diversiteit en staat van instandhouding van die vogelsoorten in Nederland en Noordwest Europa (Beheerplan, Analyse, p. 58)
- Door het ontbreken van voldoende meerjarige en jaarlijkse dynamiek in van peil van het water in het moeras neemt de oppervlakte en de kwaliteit van broed- en voedselzoekgebied voor veel soorten steeds meer af (Beheerplan, Analyse p. 61)
- Een voortzetting van het huidige beheer van het waterpeil zijn de vooruitzichten van de Natura 2000 vogelsoorten ongunstig, zowel op de korte als op de lange termijn (Beheerplan, Analyse, p. 58)

Het Beheerplan Natura 2000 stelt dat met de herinundatie van het moeras na de periode van droogval kan worden begonnen, de randvoorwaarden moeten worden bepaald en worden ingesteld voor een regenmodel met maximale seizoensfluctuaties (Beheerplan, Visie, p.107-108). Daarvoor is nodig:

- De hoogteligging van de bodem van het moeras inmeten om de daling door klink door de droogval vast te stellen
- Op basis van die meting het maximale bovenpeil van het water in het moeras vaststellen
- Op basis van de meting van de hoogte van de bodem en het vaststellen van het bovenpeil van het water in het moeras het aflatwerk in de kade aanpassen

Over het afwijken van het Beheerplan staat in hoofdstuk 8 van het Beheerplan “**Kader voor Vergunningverlening**” (p. 156-159) te lezen:

- Elk initiatief, elke nieuwe activiteiten en elke maatregelen die wordt voorgesteld en van het Beheerplan afwijkt, moet worden getoetst aan het Hoofdstuk 3, Analyse met inachtneming van Hoofdstuk 6, Visie en uitwerking kernopgaven en instandhoudingsdoelen en Hoofdstuk 7, Uitvoering
- Elk initiatief dat afwijkt van het Beheerplan Natura 2000 is in het kader van een Nbwetvergunningprocedure een vergunningaanvraag nodig
- In die procedure moet de vergunningverlener, in dit geval de Provincie Flevoland, de maatregelen waarvoor vergunning wordt gevraagd toetsen aan het Beheerplan Natura 2000
- Als de vergunning wordt verleend, moet die ter visie worden gelegd
- Daarop kunnen zienswijzen worden ingediend

- Als zienswijzen door de provincie worden verworpen staat een beroep bij de Raad van State open

Dr. F.W.M. Vera, 17-1-2017